

הזדקנות בראי של התמודדות עם אירוע משברי של אובדן נכד/ה-מחקר מקדים

ד"ר רות מיטלס¹ ופרופ' יאירה חממה-רז²

¹ ביה"ס לע"ס, המרכז האקדמי הרב תחומי ירושלים

² ביה"ס לע"ס, אוניברסיטת אריאל

תקציר:

רקע מדעי ורציונל:

גיל הזקנה מזמן אתגרים שונים במישור התפקודי והרגשי כאחד, סבים וסבתות אשר בגיל הזקנה מאבדים /ות נכד/ה נאלצים להתמודד עם אירוע טראומטי ורב-ממדי, שעלול לפגוע בתחושת המשמעות בחייהם ובזהותם המשפחתית. אבלם של סבים וסבתות מוכר בספרות המדעית כ"אבל לא מוכר" בשל מיקוד החברה בהורים השכולים ועל כן מעטים המחקרים שבחנו את תהליכי התמודדותם עם אובדן הנכד/ה והגורמים התורמים לשימור תחושת המשמעות בקרבם.

מטרות המחקר:

למחקר היו שלוש מטרות עיקריות: (1) לבחון את הקשרים בין הכרה חברתית, תמיכה חברתית והמשכיות הקשר עם הנכד שנפטר לבין נוכחות משמעות בחייהם של סבים וסבתות שכולים; (2) לזהות את הגורמים המנבאים את נוכחות משמעות בחיים בקרבם; (3) לבחון האם תמיכה חברתית ו/או המשכיות הקשר עם הנפטר מתווכות את הקשר בין הכרה חברתית לנוכחות משמעות בחיים.

שיטות מחקר:

המחקר כלל 74 סבים וסבתות ישראלים שאיבדו נכד/ה על רקע נסיבות שונות. מרבית המשתתפים היו סבתות (62.2%), נמצאו בזוגיות (77.0%), וגילם הממוצע (טווח 61–95) היה 71.3 (SD = 6.78). המשתתפים מילאו שאלונים שכללה משתני רקע ומשתני אובדן לצד שאלונים מתוקפים שבחנו: הכרה חברתית, תמיכה חברתית, המשכיות קשר עם הנפטר ומשמעות בחיים.

ממצאים:

נמצא כי הכרה חברתית ותמיכה חברתית ניבאו באופן חיובי נוכחות של משמעות בחיים, בעוד שהמשכיות הקשר עם הנפטר לא נמצאה קשורה באופן מובהק לנוכחות של משמעות בחיים. עוד נמצא כי תמיכה חברתית תיווכה את הקשר בין הכרה חברתית לנוכחות משמעות, כך שכלל שההכרה החברתית הייתה גבוהה יותר, כך עלתה התמיכה החברתית ובעקבותיה תחושת משמעות בחיים.

מסקנות והמלצות:

ממצאי המחקר מדגישים את הצורך להכיר בסבים וסבתות שכולים כנדבך מרכזי במעגל האבל המשפחתי, ולפתח מענים מותאמים עבור אוכלוסייה זו המתמודדת בגיל זקנה עם אובדן משמעותי, העלול להשליך על תפקודם הפיזי והנפשי. חשוב להכשיר אנשי מקצוע לסייע לאוכלוסייה זו בהיבט הרגשי והמשפחתי, כמו גם לבחון במחקרים נוספים את ההתמודדות של קבוצה זו עם האובדן וכיצד היא משפיעה על היבטים נוספים כגון בריאות נפשית ופיזית.